

K Ö N Y V I S M E R T E T Ő

Kálmán Renáta: A jogklinikai módszertan A jogklinika szerepe Magyarország és az Egyesült Államok jogászképzésében

Renáta Kálmán: The legal-clinical methodology
The role of legal clinics in the legal education of Hungary
and the United States

Németh Viktor

Dr. PhD, fordítási és nemzetközi szerkesztő, egyetemi oktató, szakfelelős
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége,
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar
viktor.nemeth2@bm.gov.hu

Absztrakt

Cél: Kálmán Renáta könyve a jogklinika módszertanának a jogászképzés rendszerében elfoglalt helyéről, annak szükségességéről és felhasználhatósági köréről ad nagyon alapos és kompakt ismertetést. Bemutatja a módszertan történeti kialakulását, felhasználásának fontosságát, helyét és szerepét Magyarország, a visegrádi országok és az Egyesült Államok jogrendszerében.

Módszertan: A szerző primer kutatási módszertanként kvantitatív (kérdőív) és kvalitatív (mélyinterjú, fókuszcsoport) technikákat alkalmaz, míg szekunder kutatási módszertanként a szakirodalom adatait dolgozza fel a desk-research módszertanával. Tekintettel arra, hogy a jogklinika módszertanának nincs kanonizált definíciója, így a szerző több, egymástól eltérő meghatározás foglomelemzését is elvégzi.

Megállapítások: A szerző egyértelműen elérte célját a jogklinika rendszerének széles körű bemutatásával. Nem csak a működési elvét érthetjük meg a módszertannak, de egy szélesebb kontextusba helyezve annak földrajzi fejlődését

A szerzők a kéziratot magyar nyelven nyújtották be. Benyújtás: 2024. 06. 09. Átdolgozás: 2024. 08. 30.
Elfogadás: 2024. 10. 02.

és jelenleg alkalmazott típusait is megismerhetjük. Választ ad azokra a kérdésekre, hogy kiknek és hogyan nyújthat többet a jog a jogklinika alkalmazásával. **Érték:** A jogklinika mint módszertan nem csak egy eszköz a sok közül. Ahogy Tóth Judit fogalmaz a könyv előszavában: „*az emberi jogok, alapjogok önmagában még nem elég, arra is szükség van, hogy fejlesszük azokat a készségeket és attitűdöket, amelyekre az emberi jogok védelme érdekében a közös cselekvéshez szükség van, használni kell a fejünket, a szívünket és a kezünket is...*” (Kálmán, 2023).

Kulcsszavak: jogklinika, jogászképzés, jogtörténet, összehasonlító jogkutatás

Abstract

Aim: Renáta Kálmán's book provides a comprehensive and concise overview of the role of the legal clinic methodology in legal education and its range of applicability. The paper provides an account of the historical progression of the methodology, emphasizes its significance in application, and examines its position and function within the legal systems of Hungary, the Visegrad countries, and the United States. It would come as a surprise to many that the inception of the first Hungarian legal clinic occurred during the 1990s.

Methodology: The primary research methodology employed by the authors incorporates both quantitative (questionnaire) and qualitative (in-depth interview, focus group) techniques. When conducting secondary research, the desk-research methodology is utilized to analyze data from the literature. Considering the absence of a universally accepted definition of legal clinic methodology, the author conducts a conceptual analysis of multiple definitions.

Findings: The author's aim has been unmistakably accomplished through their presentation of a comprehensive overview of the legal clinic system. This not only enhances comprehension of the methodology's working principle, but also situates it within a wider geographical context and the current range of practices. The research explores the beneficiaries and strategies for maximizing the impact of legal clinics.

Value: The legal clinic, as a methodology, is not simply one tool among many. According to Judit Tóth; “*(...) simply having human and fundamental rights is insufficient; we must also cultivate the necessary abilities and mindsets to work collectively towards safeguarding these rights using our intellect, compassion, and actions.*” (Kálmán, 2023).

Keywords: law clinic; legal history; university law studies; comparative law research

Bevezető

A Pólay Elemér Alapítvány gondozásában 2023-ban megjelent kiadvány egy 168 oldalas, a szerző által egy évvel korábban megvédett azonos című doktori disszertáció könyvváltozata. A mű hét egymáshoz logikusan és olvasmányosan kapcsolódó fejezetben taglalja a jogklinika módszertan helyét a jogászképzés rendszerében. Teszi mindezt a viszonyítási pontnak tekinthető Egyesült Államok, az európai országok és különös tekintettel Magyarország jogi képzésében.

Kétségtelen, hogy Kálmán Renáta könyve a jogklinika mélységi megértésére, professzionálisan és hosszútávon is fenntartható működtetésének kialakítására fókuszál művében, amely jelenleg a legátfogóbb írás a jogklinika módszertanáról.

A szerzőről

A szerző, Kálmán Renáta a Szegedi Tudományegyetemen diplomázott, majd segítőként tovább munkálkodott a jogklinika képzésében. Később ebből a témából szerzett tudományos fokozatot a Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán. Jelenleg mint egyetemi tanársegéd a jogklinika program oktatója, kutatója és koordinátora.

A szerző így ír motivációjáról a témaválasztással kapcsolatban: „... *a jogkli- nika kurzus világossá tette számomra, hogy hallgatótársaimmal való jogászi munkát végzünk majd, olyan ügyfeleknek biztosítjuk a joghoz jutást, akik nem engedhetik meg maguknak, hogy ügyvédet fogadjanak, ezzel erősítve a munka iránti elhivatottságot és szakmai felelősséget.*” (Kálmán, 2023).

A fejezetek tartalmi bemutatása

Az első fejezetben, mely a *Kutatás iránya, tárgya és módszere* címet viseli, a szerző pontosan definiálja az alkalmazott módszertani technikákat és kutatásának főbb hipotéziseit. Részletesen ismerteti a jogklinika fejlődését és elterjedését az Amerikai Egyesült Államokban, Európában és azon belül is Magyarországon. Az USA szerepének ismertetése azért ilyen fontos a jogklinika módszertanában, mert forrásközpontként tekinthetünk rá. Az Egyesült Államok – a Ford alapítványon keresztül – jelentette a módszertan elterjedésének kiindulópontját.

A második fejezetben a jogászképzés rendszere kerül ismertetésre a jogkli- nika mint módszertan viszonylatában. Az ismertetés fókuszában az Amerikai Egyesült Államok, valamint Lengyelország, Csehország és Magyarország áll:

„... bár a két térség különböző jogcsaládhoz tartozik, a jogalkotásra, demokratikus átmenetre vonatkozó tapasztalatok átvételében a kontinentális jogrendszerű országok jogi képzése számos ponton profitált a precedensjog amerikai egyetemi oktatásának tapasztalataiból” (Kálmán, 2023).

A könyv harmadik egységében a jogklinika képzés történeti fejlődése kerül górcső alá 1990 és 2010 között. A történeti bemutatás következetesen illeszkedik a korábbi fejezetekben megszokott sorrendiséghez: az Amerikai Egyesült Államokban, majd az európai országokban végbement fejlődéstörténetet ismerteti a szerző. A V4 országok és a nyugat-európai országok közötti érdekes különbség, hogy előbbiek korábban kezdték meg a jogklinika alkalmazását, és ez különösen igaz Lengyelországra, amelynek kiemelt vezető szerepe van a térségben.

A negyedik részben a jogklinika modellek és sajátosságaik kerülnek bemutatásra. A szerző több fogalmi meghatározást is bemutat, mivel nem létezik egységes definíció a jogklinika fogalmára. A jogklinika célja kettős: „Az oktatási célkitűzése keretében a hallgatók elsajátítják a szakma gyakorlásához szükséges gyakorlati képességeket és a professzionális felelőséget.” (Kálmán, 2023). Hasonló a helyzet a jogklinika tipológiájával is, ezért több, egymástól eltérő, a napi gyakorlatban alkalmazott típus kerül bemutatásra.

A következő fejezet a *Hazai jogklinika programok helye a jogászképzésben* címet viseli, melyből megtudhatjuk, hogy jogklinikát civil szervezetek és egyetemek működtetnek. Magyarországon ez utóbbi terjedt el, így ez a változat kerül bővebb kifejtésre a fejezetben. Magyarországon két fő csoportja van az egyetemi jogklinikai programoknak. Az egyikben az egyetemek jogi karain időszakos oktatás formájában van jelen a jogklinika – ilyen például a Károli Gáspár Református Egyetem vagy a Debreceni Egyetem. A másik típusba pedig azok az egyetemek tartoznak, „ahol az élő ügyfeles jogklinika a jogi képzés részét képezi, mint választható kurzus” (Kálmán, 2023) – ilyen például a PTE, az ELTE vagy az SZTE. Ezen hazai jogklinikák működését részletekbe menően ismerteti a szerző.

A hatodik fejezetben egy, a jelen kutatás eredményeiből kinyert adatok alapján fenntarthatóan működtethető, négy alappillérre támaszkodó jogklinikai modellt mutat be a szerző. A modell működésnek fő jellemzői a következők: saját költségvetés az adott egyetemen belül; saját adminisztratív személyzet; az oktatói személyzet munkájának anyagi ellentételezése, valamint a jogklinika felelősségbiztosításának megléte. A modell a már említett élő ügyfeles jogklinika kurzusleírását is pontosan tematizálja az empirikus kutatási eredmények tükrében.

Az utolsó fejezetben a lehetséges jövőképről olvashatunk. A szerző rámutat a gyakorlati jellegű jogászképzés hiányára, amely több külföldi országban bevett gyakorlat, például szimuláció formájában – erre ad adekvát választ

a jogklinika módszertana. A továbbiakban, a könyv korábbi fejezeteit felelevenítve, logikusan összefoglalja a kutatás eredményeit. Kompakt, önmagában is érthető összegzést ad az utolsó rész, azonban ennek ellenére érdemes végigolvasni a könyvet, mert minden egyes fejezete plusz ismerettel és tudással vérteti fel az olvasót a jogklinika módszertanával kapcsolatban.

Összegzés

A kötet fő célja a jogklinika alkalmazásának, kialakulása történeti háttérének és tipológiájának tudományos igényű bemutatása, az amerikai egyesült államokbeli és az európai, elsősorban magyar viszonyok között.

A szerző kétségtelenül teljesíti célkitűzéseit, sőt tovább is lép annak tekintetében, hogy felvázolja a jövőbeni fejlődés lehetséges útjait, többek között egy, a kutatási eredményekből felépített jogklinikai modell ismertetésével.

A mű jelentős lépést tesz a joghoz való hozzáférést elősegítő jogklinika módszertanának elterjedéséhez, megismeréséhez, és annak széles körű szakmai és társadalmi támogatásához. A segítő szakmákban dolgozóknak és gondolkodó, tudatos, felelős civil embereknek is kifejezetten ajánlom!

Felhasznált irodalom

Kálmán, R. (2023). *A jogklinikai módszertan: A jogklinika szerepe Magyarország és az Egyesült Államok jogászképzésében*. Iurisperitus Kiadó.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Németh V. (2025). Kálmán Renáta: *A jogklinikai módszertan A jogklinika szerepe Magyarország és az Egyesült Államok jogászképzésében*. *Belügyi Szemle*, 73(1), 219–223. <https://doi.org/10.38146/BSZ-AJIA.2025.v73.i1.pp219-223>